

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 11 november 2009

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om dansk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org

Inom idrottsforskningen pratar man ofta, med Alan Guttmann, om begreppet sportifiering eller förspportligande, den process som beskriver övergången från rituella fysiska spel och lekar till tävlingsidrott i modern mening. På ett likartat sätt kan man tala om förspportligandet av akademien, av forskning och högre utbildning. Den processen började vid olika tidpunkter i olika länder och olika vetenskapliga discipliner – till exempel utfördes idrottspsykologiska experiment av Norman Triplett i USA redan på 1890-talet, medan den första utexaminerade idrottsvetaren i Storbritannien lämnade Liverpool Polytechnic 1975. Svenska Gymnastik- och idrotthögskolan grundades 1913, men ämnet gymnastik hade introducerats vid Københavns Universitet redan 1909. Just det, för precis 100 år sedan. Exakt när Institut for Idræt bildades har inte kunnat fastställas, men det är i dess hägn idrottsforskningen vid KU bedrivs numera, och det är där man på olika sätt firar 100-årsjubileet. Bland har man givit ut en jubileumsbok, *Forskning i bevægelse: Et nyt forskningsfelt i et 100-årigt perspektiv*, sammanställd av Anne Lykke Poulsen med flera, och utgiven av universitetsförlaget Museum Tusulanum. Vi bad Pia Lundquist Wanneberg om en recension, som vi dessutom gärna ville kunna publicera under jubileumsåret, och det fick vi, en grundlig genomgång av en imponerande och spännande hundraårig vetenskapshistoria, präglad av såväl dialog som kamp. Vår recensent uppfattar också boken som en utmaning inför GIHs stora jubileum 2013.

Dansk akademisk idrottsforskning fyller 100!

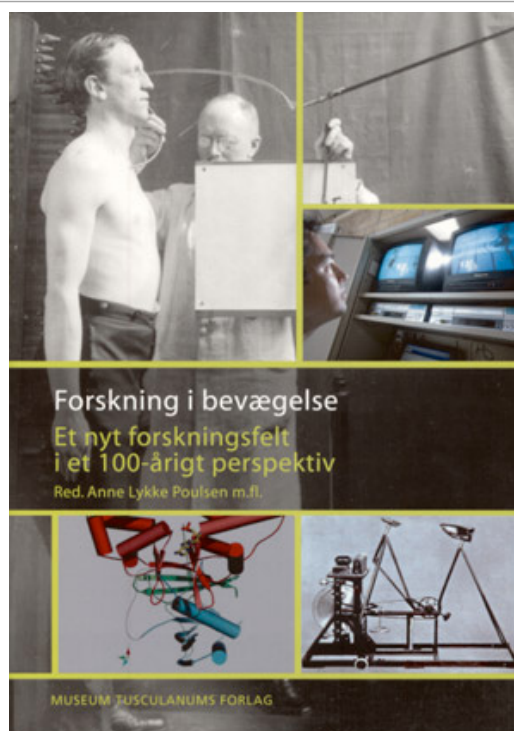
Pia Lundquist Wanneberg

Gymnastik- och idrotthögskolan, Stockholm

Anne Lykke Poulsen et al (red)
Forskning i bevægelse: Et nyt forskningsfelt i et 100-årigt perspektiv
376 sidor, hft., ill.
København: Museum Tusulanum
2009
ISBN 978-87-635-2613-5

För hundra år sedan, 1909, etablerades gymnastik som ämne vid Köpenhamns universitet. Med anledning av detta har ett antal forskare vid Institut for Idræt skapat en antologi som följer idrott som ämne och forskningsområde vid Köpenhamns universitet genom dessa 100 år, en period som utmärks av både dialog och kamp om utbildning och forskning. Ansatsen är vetenskapshistorisk och ambitionen att skapa förståelse av etableringen, utvecklingen och institutionaliseringen av idrott som akademiskt ämne. Uppdraget till de 26 medverkande författarna, varav så gott som samtliga är eller har varit hemmahörande vid institutet, var att skriva om sitt forskningsområde i syfte att återspegla den mångfald av forskningsområden som finns vid institutet: medicin, naturvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora.

Antologin består av fem delar. I den första, "Videnskapshistorie og idrætsfag", står naturvetenskapens genombrott och gymnastikens institutionalisering under 1800-talet i centrum, två kapitler som ger en förståelseram för resten av

boken. I avsnittet konstateras att gymnastik som ämne inte var akademiskt helt lättplacerad. Utbildningen hamnade först inom medicin för att sedan föras över till naturvetenskap. Eftersom kroppen och dess funktioner under perioden betraktades som något stabilt, oföränderligt och bestämt av naturlagar, ansågs ämnet höra hemma där. De sociala och kulturella perspektiven dyker inte upp förrän på 1960- och 70-talen.

I den andra delen, "Videnskab eller ideologi? De to store kulturbyggere", behandlas något som kom att präglade en stor del av tiden mellan 1909 och 1940: kampen mellan K.A. Knudsen, teolog och gymnastikinspektör, och Johannes Lindhard, medicine doktor. Kärnan i denna kamp var balansen mellan teori och praktik; undervisning och forskning och den kom att föras med den svenska lingvgymnastiken som slagträ. Nu var det inte bara dessa två som deltog i striden, men de var de mest framträdande och kom att personifiera de två sidorna: Knudsen praktiken och Lindhard vetenskapen.

Striden, vilken utkämpades i såväl böcker, tidningar, föredrag som i undervisning och till slut i domstol, var inte en kamp för eller mot lingvgymnastik, båda var faktiskt anhängare av den. Nej striden gällde om lingvgymnastiken vilade på vetenskaplig grund eller inte. I fokus hamnade en av lingvgymnastikens kapphästar: den goda hållningen, dvs. den militäriskt raka ryggen och den välvda bröstkorgen. Var det verkligen vetenskapligt bevisat att den goda hållningen var ett uttryck för fysisk och mental hälsa, något som lingvgymnastikens anhängare hävdade. Lindhard kunde dock genom studier visa att den goda hållningen inte gick att belägga vetenskapligt. Och inte bara den, utan Lindhard hävdade att lingvgymnastiken generellt absolut inte kunde legitimeras vetenskapligt. Däremot kunde den eftersom den var en sådan bra fostrare, exempelvis när det gällde hygien, hälsa och självdisciplin, legitimeras etiskt och även estetiskt. En god hållning var för Lindhard en vacker hållning till skillnad mot Knudsen som menade att en god hållning var en hälsosam hållning. Här pekas på ironin i Knudsens och Lindhards syn på vad som gav lingvgymnastiken legitimitet: Medan Knudsen som var teolog och praktiker fann den i naturvetenskapen, fann Lindhard den i etiken och estetiken; båda således utanför det område där de själva var experter.

Segrande ur striden gick Johannes Lindhard, vilket bl.a. innebar att ett nytt kapitel började i institutets historia: gymnastiken stod inte längre i centrum för undervisning och forskning. Det gjorde istället idrotten.

I bokens tredje del, "Guldalderen i dansk arbejdsfysiologi", tecknas i två kapitel tidsperioden 1940 till 1970. I det första kapitlet behandlas framväxten av humanfysiologi och i det andra Johannes Lindharts påverkan på den svenska utvecklingen i allmänhet och den på Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm (GIH) i synnerhet. Efter andra världskriget fick den naturvetenskapliga forskningen nya möjligheter såväl ekonomiskt som när det gällde samarbete med utlandet. Den forskning som bedrevs på Gymnastikteoretisk Laboratorium var arbetsfysiologisk grundforskning. Huvudspåren var studier av cirkulation, respiration och ämnesomsättning. Den svenska påverkan bestod till stor del av att Lindhards elev Erik Hohwü Christensen 1941 erhöll en professur i fysiolog vid GIH och 1946 blev dess föreståndare. Hohwü Christensen kom att sätta djupa avtryck. Inte minst inom fysiologin, vilken under hans tid kom att bli respekterad internationellt.

Även i den fjärde delen, "Forskning med nye spor", står den forskning som bedrivits vid Institut for Idrætt i centrum. Tidsperioden är här 1970 till 2007 då, vilket framgår av titeln, ett nytt spår utvecklas: ett humanistiskt-samhällsvetenskapligt. En viktig bakomliggande orsak till detta var att det kraftigt ökande idrottandet bland befolkningen under 1970-talet skapade ett behov av att förstå idrottens betydelse på samhälls- och individnivå. En annan var etableringen av Center for Idrættforskning, CIF, 1989. CIF hade bl.a. målsättningen att driva en ny utbildning på kandidatnivå i humanistisk-samhällsvetenskaplig idrottsteori samtidigt som de bistod med exempelvis finansiering av forskning, byggande av nätverk och hållande av seminarier. Resultatet blev att en ny forskningskultur inom idrottsfältet byggdes upp innehållande idrottspedagogik, idrottshistoria, idrottsociologi och idrottspsykologi. Eftersom de områden som beforskades ofta valdes utifrån ämnesintresse och undervisningsområde blev forskningsfältet brett och tvärvetenskapligt. Tvärvetenskapligheten består och bedrivs idag inom två fokuserade områden: Idrætt, politik og velfærd (historia och sociologi) samt Krop, læring og identitet (pedagogik och psykologi).

Samtidigt utvecklades även den naturvetenskapliga forskningen. Från att tidigare fokuserat på det stora, organismens samlade energiomsättning, förskjuts forskningen mot det lilla: till cellnivå. För ändamålet krävdes dock nya metoder, varav några importerades från andra länder medan andra togs fram vid institutet. Här har Sverige kunnat betala tillbaka något av det vi fick på det fysiologiska området genom Hohwü Christensen, då upphovsmannen till den för ändamålet viktiga muskelbiopsitekniken var svensken Bengt Saltin. Exempel på andra nya fysiologiska områden är molekylärforskningen. Ett perspektiv inom detta forskningsfält är att utifrån kunskap om hur organismen fungerar undersöka hur bl.a. fysisk aktivitet och träning påverkar organismen, vilket är en förutsättning för att bl.a. förebygga livsstilssjukdomar. Av stor vikt för den naturvetenskapliga forskningen var bildandet av Center for Muskelforskning (CMRC) 1994. Under perioden 1994 till 2004 erhöll CMRC 167 miljoner danska kronor, pengar som bl.a. användes till doktorandtjänster, postdoc-tjänster och teknisk-administrativ personal, en satsning som i allra högsta grad har bidragit till den höga internationella statusen inom området.

I den femte delen får vi så möta framtiden. Ett antal forskare verksamma vid institutet fick i uppgift att förutsäga

” GIH gratulerar Institut for Idrætt varmt till en god jubileumsbok och till 100 år i branschen.

vad som komma skall inom deras områden i fråga om problemområden, metodutveckling, samhällets krav, idrottens utveckling etc. Detta är en mycket spännande och tänkvärd läsning. Nedan följer några exempel:

Först ut är idrottshistoria. Eftersom historikernas val av ämne ofta påverkas av fenomen i samtiden kan vi förvänta oss att idrottshistoria kommer att fortsätta att undersöka rötterna till idrottsliga innovationer och till idrotten närbesläktade områden. Exempelvis kan dagens fetmaepidemi väcka ett intresse för att undersöka hur mänskligheten genom tiderna har hållit sig i form i vardagen. Ett annat fokusområde är den s.k. showifieringen av idrotten. Inom molekylärfysiologin kommer den framtida forskningen i mångt och mycket att bygga på dagens genforskning. En framtida milstolpe inom området blir hur fysisk aktivitet påverkar genernas inflytande på kroppens sammansättning och den fysiska förmågan. En annan viktig uppgift är att få kunskap om de mekanismer som genererar sjukdomar vid en inaktiv livsstil och övervikt och de som genererar hälsa hos normalviktiga och fysiskt aktiva personer.

I det avsnitt som behandlar idrottssociologi tas utgångspunkten i institutets fokusering på hälsa. Varför är institutet och det danska samhället i övrigt så upptaget av hälsa? Exempel på framtida forskningsområden är att undersöka idrottspolitikens relation till hälsopolitiken och elitidrotten ur ett hälsoperspektiv. Är det hälsosamt att elitidrotta?

Hur hjärnan påverkas av fysisk aktivitet är ett annat framtidsområde. Om vi får mer kunskap på detta område skulle vi också börja förstå hur fysisk aktivitet kan påverka humöret och därmed ha den antidepressiva effekt som studier har visat. Men det skissas i kapitlet även på framtida studier av hur hjärnan skapar vår uppfattning om våra kroppar och rörelser samt vilka delar av hjärnan som har betydelse för att vi upplever en rörelse som vackrare än en annan.

Detta var alltså några exempel på framtida idrottsforskning. Avslutningsvis ger *Forskning i bevægelse* ett mycket positivt intryck: den är ambitiös, välstrukturerad och läsvärd. Till bokens förtjänster hör de introduktioner som inleder varje del och att den på ett utmärkt sätt bidrar till en ökad kunskap om forskningsfältets framväxt. Visst kan man tycka att boken stundtals lite väl mycket har synteskaraktär och att en mer djupgrävande ansats och ett mer kritiskt perspektiv saknas på vissa håll. Därtill förekommer vissa upprepningar mellan kapitel. Men antologin lever upp till syftet att skriva vetenskapshistoria och visa på institutets mångfald. GIH gratulerar Institut for Idrætt varmt till en god jubileumsbok och till 100 år i branschen. Det är bara för oss att kavla upp armarna och ta itu med arbetet inför vårt 200-årsjubileum 2013 och hoppas att vi lyckas lika väl.

© Pia Lundquist Wanneberg 2009.

 [Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se](#)

 [Kjøp boken fra Capris.no](#)

 [Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk](#)

 [Buy this book from Amazon.co.uk](#)

 [Buy this book from Amazon.com](#)